

Facultade de CC. Sociais e da Comunicación

Mais info na Web da Facultade

<http://www.csc.uvigo.es/>

(*)

(*)

Grao en Dirección e Xestión Pública

Materias

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P04G090V01901	Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos	1c	6
P04G090V01902	Axenda pública: Percepción cidadá das políticas e servizos públicos	1c	6
P04G090V01903	Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público	1c	6
P04G090V01904	Financiamento autonómico e local	1c	6
P04G090V01905	Institucións política-administrativas en perspectiva comparada	2c	6
P04G090V01906	Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo	1c	6
P04G090V01907	Participación política e sociedade civil	1c	6
P04G090V01908	Pensamento e planificación estratéxica no ámbito público e o sector non lucrativo	1c	6
P04G090V01909	Socioloxía do desenvolvemento local	1c	6
P04G090V01910	Técnicas de comunicación electoral e institucional	2c	6
P04G090V01911	Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local	1c	6
P04G090V01912	Xestión de proxectos públicos e do sector non lucrativo	1c	6

P04G090V01913	Goberno e administración electrónica	2c	6
P04G090V01914	Novas tecnoloxías aplicadas á xestión pública	2c	6
P04G090V01981	Prácticas externas: Prácticas en institucións, empresas e organizacións públicas	2c	12
P04G090V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS**Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos**

Materia	Avaliación de políticas, programas e proxectos públicos			
Código	P04G090V01901			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Economía aplicada Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Pardellas de Blas, Xulio Xosé			
Profesorado	Cordal Rodríguez, Constantino Pardellas de Blas, Xulio Xosé			
Correo-e	xulio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia orientada a que o alumno adquira coñecementos e técnicas que lle permitan avaliar políticas públicas, programas e proxectos públicos como requirimento necesario de toda intervención pública. A perspectiva da materia aglutina a dobre necesidade de avaliar tanto en termos de eficacia (consecución de obxectivos) como de eficiencia (consecución dos obxectivos ao mínimo coste posible).			

Competencias

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea
B2	Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada
B5	Ser capaz de interpretar datos derivados de las observaciones en relación con su significación y relacionarlos con las teorías apropiadas en el ámbito de la dirección y gestión pública
B8	Receptividad ante el cambio (interno y externo) y capacidad de adaptación a nuevos entornos o circunstancias (adaptabilidad) y de aprendizaje
B10	Compromiso con la eficacia y la eficiencia del trabajo del sector público y otras entidades
B12	Compromiso con la responsabilidad y la honestidad en el desempeño laboral público y privado
B13	Compromiso con los Derechos humanos, la igualdad, la justicia y el desarrollo sostenible.
C3	Introducir los conceptos económicos e ideas fundamentales para su aplicación al análisis de realidad económica
C4	Reflexionar sobre los elementos de los sistemas administrativos (instituciones, actores, ideas) y comprender su funcionamiento práctico en un contexto multinivel
C5	Comprender los elementos integrantes de un sistema político y comprender su funcionamiento práctico
C8	Saber aplicar métodos, modelos y técnicas de datos cualitativos y cuantitativos (estadísticos) para procesos de gestión y dirección pública
C9	Entender el papel de las administraciones públicas en el proceso de las políticas públicas y aplicar el método de análisis
C16	Entender las principales aportaciones de la economía pública (teórica y aplicada) y el papel del sector público en la economía
C18	Identificar los problemas de la gestión de recursos humanos en organizaciones (públicas y privadas) para experimentar con soluciones transversales
C19	Aproximarse a los modelos de gestión pública y de organización de servicios públicos y el diseño, organización y provisión de servicios administrativos.
C21	Comprender la estructura, organización y funcionamiento de los diversos gobiernos y administraciones locales
C28	Saber aplicar los métodos, modelos y técnicas de datos cuantitativos y cuantitativos
C31	Capacidad de definir y elaborar un trabajo original (individual o en grupo) siguiendo las orientaciones de un profesor/autor/ a. Capacidad de presentación y defensa pública ante un tribunal académico del TFG (planteamiento, hallazgos y resultados)
C32	Comprender la definición de los problemas y su entrada en la agenda pública aplicando la metodología específica.

C33	Saber aplicar técnicas de control de calidad en las AA. PP. y comprender los indicadores cuantitativos y cualitativos básicos de la gestión pública
C35	Capacidad para gestionar proyectos a desarrollar en un entorno complejo de problemas públicos
C37	Capacidad de análisis e identificación de oportunidades de desarrollo existentes a través del aprovechamiento de los recursos disponibles
C38	Ser capaz de planificar y realizar (integralmente) un proyecto de desarrollo en un ámbito territorial y aplicación de políticas públicas de apoyo para su financiación
C39	Comprender la planificación y la gestión administrativa de los recursos económico-financieros, la organización y gestión de los servicios públicos, y conocer el régimen jurídico financiero y la financiación de las AA. PP
C41	Dominar los mecanismos de evaluación dentro del proceso elaboración y análisis de las políticas públicas en un entorno multinivel
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos
D4	Habilidad para la resolución independiente de problemas en relación con información cualitativa y cuantitativa
D5	Capacidad para la toma de decisiones autónoma e independiente
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones
D10	Capacidad de liderazgo (disposición a asumir responsabilidades) y de delegación de responsabilidades en el manejo de grupos de trabajo
D11	Vocación de servicio público y compromiso ético

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Entender o papel das administracións públicas no proceso de elaboración, implementación e avaliación das políticas públicas, así como a súa metodoloxía	A3 A4	B1 B5	C3 C5 C9 C19 C28 C35	D1 D8
Contrastar os métodos de control de procesos de xestión administrativa	A5	B2 B10	C3 C5 C8 C9 C21 C33 C35 C41	D1 D4
Identificar os métodos de avaliación do desempeño nas AAPP	A3	B1 B5	C8 C9 C19 C21 C28 C33 C37 C38	D1 D4 D5 D10
Avaliar e analizar políticas públicas	A4	B1 B2 B12 B13	C8 C9 C16 C28 C32 C33 C35 C37 C38 C39 C41	D1 D5 D11
Utilizar técnicas de planificación, control, avaliación e auditoría da xestión pública	A4 A5	B1 B2 B8	C3 C5 C16 C21 C32 C38 C41	D5 D10 D11

Identificar los mecanismos de evaluación dentro del proceso elaboración y análisis de las políticas públicas en un entorno multinivel	A4	B5 B10 B12	C4 C9 C18 C19 C31 C33 C38	D1 D5 D10
---	----	------------------	---	-----------------

Contidos

Tema	
Introducción histórica á lóxica da avaliación	1. Presentación da materia 2. Contexto de aparición
Aspectos teóricos e metodolóxicos da avaliación	1. Orixe da disciplina 2. Evolución e estado actual
Modelos de avaliación	1. Avaliación por obxectivos 2. Avaliación pluralista
Fases de avaliación	1. Deseño 2. Recollida e tratamento da información 3. Medición da información 4. Evolucións metodolóxicas posibles das avaliacións
Deseño metodolóxico de proxectos de avaliación	1. Requisitos previos ao deseño 2. Metodoloxía básica 3. Disfuncións a evitar
Monitorización e seguimento do proceso de avaliación.	1. Avaliación do esforzo 2. Avaliación da produtividade 3. Avaliación da calidade da atención.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	10	20	30
Traballos de aula	12	12	24
Sesión maxistral	25	50	75
Debates	3	6	9
Estudo de casos/análise de situacións	2	4	6
Probas de resposta curta	2	4	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou caso real coa finalidade de coñecer, interpretar, resolver, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticar e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercizos ou estudos de caso baixo as directrices e supervisión do profesor.
Sesión maxistral	Na sesión maxistral, levarase a cabo por parte do profesor a exposición de contidos da asignatura de avaliación de políticas, programas e proxectos incluídos no temario desta asignatura.
Debates	Trátase dunha charla aberta entre un grupo de estudantes, que se centrará en temas dos contidos da materia, na análise dun caso ou no resultado dun problema realizado previamente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Debates	METODOLOGÍA Y EVALUACIÓN DE LA MODALIDAD SEMIPRESENCIAL: 1. Leer con atención y en caso de duda contactar con el Coordinador Grado Dirección y Gestión Pública. 2. Las cuestiones básicas referidas a la metodología de aprendizaje y a la evaluación del mismo se recogen en el Paso 7 "Evaluación". 3. En el apartado "Otros comentarios y segunda convocatoria", se plantea la estructura de aprendizaje, los soportes virtuales y la valoración de cada uno de ellos.
Estudo de casos/análises de situacións	METODOLOGÍA Y EVALUACIÓN DE LA MODALIDAD SEMIPRESENCIAL: 1. Leer con atención y en caso de duda contactar con el Coordinador Grado Dirección y Gestión Pública. 2. Las cuestiones básicas referidas a la metodología de aprendizaje y a la evaluación del mismo se recogen en el Paso 7 "Evaluación". 3. En el apartado "Otros comentarios y segunda convocatoria", se plantea la estructura de aprendizaje, los soportes virtuales y la valoración de cada uno de ellos.

Traballos de aula	METODOLOGÍA Y EVALUACIÓN DE LA MODALIDAD SEMIPRESENCIAL: 1. Leer con atención y en caso de duda contactar con el Coordinador Grado Dirección y Gestión Pública. 2. Las cuestiones básicas referidas a la metodología de aprendizaje y a la evaluación del mismo se recogen en el Paso 7 "Evaluación". 3. En el apartado "Otros comentarios y segunda convocatoria", se plantea la estructura de aprendizaje, los soportes virtuales y la valoración de cada uno de ellos.
Sesión maxistral	METODOLOGÍA Y EVALUACIÓN DE LA MODALIDAD SEMIPRESENCIAL: 1. Leer con atención y en caso de duda contactar con el Coordinador Grado Dirección y Gestión Pública. 2. Las cuestiones básicas referidas a la metodología de aprendizaje y a la evaluación del mismo se recogen en el Paso 7 "Evaluación". 3. En el apartado "Otros comentarios y segunda convocatoria", se plantea la estructura de aprendizaje, los soportes virtuales y la valoración de cada uno de ellos.

Avaliación						
	Descrición		Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Estudo de casos/análises de situacións	Avaliaráanse as entregas en prazo da resolución de casos de xeito individual e/ou en grupo segundo se dispoña.	10	A4	B1 B2 B8 B12	C4 C9 C18 C28 C31 C38	D4 D8
Traballos de aula	Avaliarase a participación e a realización de traballos propostos na aula de xeito individual ou en grupo segundo se indique. Estes traballos son de realización obrigada.	20	A3 A5	B5 B10	C3 C5 C21 C32 C35 C41	D1 D11
Estudo de casos/análise de situacións	Trátase dunha proba a final de curso orientada á realización dos casos prácticos relacionados co contido impartido na asignatura.	20	A3	B2 B13	C8 C19 C33 C38 C41	
Probas de resposta curta	Trátase dunha proba a final de curso orientada á aplicación dos conceptos desenvolvido na asignatura.	50	A3 A4	B1 B8 B12	C4 C8 C9 C16 C18 C31 C32 C37 C39 C41	D1 D4 D5 D10 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

METODOLOGÍA Y EVALUACIÓN DE LA MODALIDAD SEMIPRESENCIAL

1. Leer con atención y en caso de duda consultar con el Coordinador del Grado en Dirección y Gestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es)

2. Cuadro básico de "metodología" y "evaluación" de la materia (en caso de duda, consultar con el/a responsable de la materia):

NORMAS BÁSICAS DE SEMIPRESENCIALIDAD:

1. El alumnado matriculado en la modalidad semipresencial se compromete con el equipo docente a seguir un régimen de "evaluación continua semipresencial", que implica la participación presencial o virtual en las actividades que el profesorado diseñe para dicha modalidad.

2. La modalidad semipresencial supone la evaluación continua del aprendizaje del alumnado, a tal fin se establece con carácter general, que la prueba final tendrá lugar la última de las 6 sesiones de seguimiento, bien de forma presencial (aula Facultad CCSSC), bien de forma virtual (Skype o sistema similar Hangout).

3. El alumnado que no participe en más del 80% de las actividades "de evaluación continua semipresencial" propuestas por el profesorado, será evaluado según los criterios que establezca el equipo docente en cada materia.

Evaluación de políticas, programas y proyectos públicos					
Proceso de Enseñanza	Horas	Evaluación	No presencial	Presencial	
Aprendizaje con apoyo del tutor	Apoyo docente	22 horas	10%	10 horas (Skype)	12 horas (Aula Seminario)
	Foros de dudas por temas (on line)	10 horas	10%	8 horas Web Materia (Faitic)	---
	Foro de debate por temas (on line)	8 horas	20%	8 horas Web Materia (Faitic)	
Examen o tareas evaluación	10 horas	60%	---	7 horas	
SUBTOTAL	50 horas		26 horas	19 horas	
Trabajo autónomo del alumno	100 horas		---	---	
TOTAL	150 horas		---	---	
Materiales Docentes	Los mismos que los utilizados para cada uno de los temas de la materia, que puedan ser accesibles a través de la biblioteca de Ciencias Sociales y de la Comunicación y/o en la web de la materia (Faitic)				
Punto de Atención Semipresencialidad	Al inicio del cada cuatrimestre, la Facultad de Ciencias Sociales y de la Comunicación fijará un espacio estable para realizar las actividades de seguimiento y evaluación continua que se diseñen por parte del tutor de cada materia. En dicho espacio el alumnado dispondrá de ordenadores con conexión a internet, para el correcto desarrollo del proceso de aprendizaje.				

Bibliografía. Fuentes de información

Xavier Ballart, **¿Como evaluar programas y servicios públicos?**, MAP. 1992,

Bañón, R., **La evaluación de la acción de las políticas públicas.**, Díaz de Santos. Madrid 2003.,

Alvira, F., **Metodología de la evaluación de programas**, CIS, Madrid, 1991.,

Choen, E. e Franco, R., **Evaluación de proyectos sociales.**, Siglo veintiuno. México, 1992.,

Enrique José Varela Álvarez, **Dirección Pública Profesional. Lecturas para Xestionar a Era da Gobernanza**, EGAP,

Recomendacións

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local/P04G090V01911

Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo/P04G090V01906

Outros comentarios

□ Las modalidades presencial y semipresencial del Grado en Dirección y Gestión Pública, comparten un mismo plan de estudios, cuyas materias (de 1º a 4º) ayudan a desarrollar un aprendizaje de competencias basado en la evaluación continua. □

DATOS IDENTIFICATIVOS**Axenda pública: Percepción cidadá das políticas e servizos públicos**

Materia	Axenda pública: Percepción cidadá das políticas e servizos públicos			
Código	P04G090V01902			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula

Horas fóra da aula

Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición

Cualificación

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público**

Materia	Ética pública e responsabilidade xurídica do empregado público			
Código	P04G090V01903			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Caruncho Michinel, María Cristina			
Profesorado	Caruncho Michinel, María Cristina			
Correo-e	caruncho@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	En la disciplina de la presente asignatura, se desarrollara la evolucion en el Derecho Publico de la responsabilidad juridica ,penal y estudio etico del empleado publico.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea
B2	Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada
B10	Compromiso con la eficacia y la eficiencia del trabajo del sector público y otras entidades
B12	Compromiso con la responsabilidad y la honestidad en el desempeño laboral público y privado
B13	Compromiso con los Derechos humanos, la igualdad, la justicia y el desarrollo sostenible.
C1	Conocer el marco jurídico-legal de las administraciones públicas españolas
C6	Conocer el funcionamiento institucional y las principales políticas públicas de la Unión Europea
C9	Entender el papel de las administraciones públicas en el proceso de las políticas públicas y aplicar el método de análisis
C22	Adquirir los elementos básicos de las habilidades directivas y de relaciones humanas
C30	Ser capaz de interactuar y desenvolverse en un determinado contexto laboral, público o privado y aplicar los conocimientos y destrezas específicos adquiridos en las diferentes asignaturas.
C31	Capacidad de definir y elaborar un trabajo original (individual o en grupo) siguiendo las orientaciones de un profesor/autor/ a. Capacidad de presentación y defensa pública ante un tribunal académico del TFG (planteamiento, hallazgos y resultados)
C34	Capacidad de planteamiento de problemas, análisis de soluciones y desarrollo de prácticas entre actores multinivel
C36	Reflexionar sobre los valores éticos públicos y las consecuencias jurídicas comportamientos antijurídicos
C40	Comprender el funcionamiento de las democracias contemporáneas, el comportamiento político y sus "culturas políticas"
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos
D4	Habilidad para la resolución independiente de problemas en relación con información cualitativa y cuantitativa
D9	Capacidad para el razonamiento crítico creativo y el autocrítico
D10	Capacidad de liderazgo (disposición a asumir responsabilidades) y de delegación de responsabilidades en el manejo de grupos de trabajo
D11	Vocación de servicio público y compromiso ético

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Reflexionar sobre los valores éticos públicos y las consecuencias jurídicas comportamientos antijurídicos	A3 B12 C36 D1 B13 C40 D9 D11

Comprender Estrutura, Organización e Funcionamento OOPP multinivel: UE, Administración Xeral Estado, CCAA, Xunta e Concellos	A1 A3 A5	B1 B2	C1 C6 C9 C40	D9
Comprender marco legal das Institucións e a actividade que realizan no entorno multinivel	A1 A3 A5	B2	C1 C6 C9	
Saber aplicar os sistemas, técnicas básicas e normativa do control interno-externo AAPP	A3	B1 B2	C34 C40	D4 D9
Disposición para traballar en equipo		B1 B2	C22 C30 C31	D1 D10
Compromiso e defensa dos valores democráticos		B12 B13	C36 C40	D10
Compromiso coa eficacia e eficiencia do traballo da administración		B10	C22 C30	D11
Vocación de servizo público		B12 B13	C34 C36	D11
Defensa da ética profesional		B12 B13	C36	D11
Capacidade de resolución de problemas		B2 B10	C34	D1 D9 D10
Habilidades para relacións interpersoais e capacidade relacional			C22 C30	D10
Capacidade de razoamento crítico e aceptación de ideas e críticas		B1 B2	C31 C34	D4 D9

Contidos

Tema	
Bloque 1: A ética profesional do empregado público.	1.- Moral e Ética 2.-¿Qué é a ética pública? 3.- O problema da corrupción : Enfoques, causas e consecuencias 4.- Proposta dunha ética integral: Do privado ó público
Bloque 2: Réxime disciplinario e responsabilidade administrativa do empregado público. Persoal funcionario e persoal laboral. Procedemento aplicable para exixir a responsabilidade.	1. Potestade disciplinaria e administración pública: principios 2. Principios do procedemento disciplinario 3. Faltas e sancións disciplinarias no EBEP 4. Procedemento administrativo disciplinario
Bloque 3: .Responsabilidade penal do empregado público. Tipos penais cualificados	1.- Introducción á responsabilidade do funcionario público no ámbito penal 2.- Diferencias entre a responsabilidade penal e a responsabilidade disciplinaria dos funcionarios públicos. 3.- Concepto penal de Administración pública. 4.- Delitos contra a administración pública

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	30	0	30
Estudo de casos/análises de situacións	5	5	10
Presentacións/exposicións	5	30	35
Estudos/actividades previos	0	50	50
Titoría en grupo	9	5	14
Probas de resposta curta	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	5	5
Estudo de casos/análise de situacións	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Método expositivo. Lección maxistral dos contidos teóricos da materia
Estudo de casos/análises de situacións	Planteamento e resolución de supostos prácticos que o alumnado deberá desenvolver, dependendo da práctica concreta, tanto individual como colectivamente
Presentacións/exposición	Presentación e exposición dos traballos desenvolvidos individualmente e/ou en grupo.

Estudos/actividades previas	Repaso e estudo das nocións introducidas nas clases teóricas, prácticas e seminarios. Lectura e recensión crítica de materiais propostos para a aprendizaxe, e para a contribución á realización do informe do grupo. Preparación dunha proba
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas suscitadas nas clases teóricas e prácticas e apoio na realización dos traballos en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Titorías individuais e/ou en grupo para resolver dúbidas relativas ao desenvolvemento da materia, estudo de casos e presentacións e exposicións.
Estudo de casos/análises de situacións	Titorías individuais e/ou en grupo para resolver dúbidas relativas ao desenvolvemento da materia, estudo de casos e presentacións e exposicións.
Presentacións/exposicións	Titorías individuais e/ou en grupo para resolver dúbidas relativas ao desenvolvemento da materia, estudo de casos e presentacións e exposicións.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
			A1	B2	C1	D9
Probas de resposta curta	Examen con resposta curta sobre o temario da materia	60	A1 A3 A5	B2	C1 C6 C9 C22	D9
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas e exercicios prácticos vinculados ao temario da materia	20	A3	B1 B2	C1 C6 C9 C31 C34 C36	D1 D4 D9
Estudo de casos/análise de situacións	Estudo, análise e debate de casos prácticos de carácter ético-xurídico na administración pública.	20	A3	B1 B2	C1 C6 C9 C31 C34 C36	D1 D4 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

LORENZO DE MEMBIELA, J.B., - **Régimen disciplinario de los funcionarios de carrera**, 2008,
aRANZADI, **CODIGO PENAL**, 1995,
Diego bautista, Oscar, **La ética y la corrupción en la administración pública y la administración**, 2006,
Diego bautista, Oscar, **Ética para corruptos**, 2008,
García Mexía, Pablo, **La ética pública: Perspectivas actuales**, 2001,
Bedolla Cancino, F, **Manual de autoformación de ética pública**, 2006,
Baragli, N (Coord.), **Etic, transparencia y lucha contra la corrupción en la administración pública**, 2008,
Suazo, M., **Códigos de ética y deontológicos**, 2008,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Financiamento autonómico e local**

Materia	Financiamento autonómico e local			
Código	P04G090V01904			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Dereito público especial			
Coordinador/a	Rodríguez Losada, Soraya			
Profesorado	Rodríguez Losada, Soraya			
Correo-e	soraya.losada@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O temario pretende responder a pregunta esencial de como se financian as administracións autonómicas e locais e as características de cada un das súas fontes de ingresos. En definitiva, trátase de cuestións de primeira orde e de gran actualidade que incumben ao ordenamento financeiro no seu conxunto. Á súa vez, a materia correspondente a este curso de ☐ Financiamento autonómico e local ☐ preséntase estruturada en tres grandes bloques temáticos. O primeiro constitúe unha introdución ao estudo desta disciplina, abordando a cuestión do poder financeiro en España. O segundo bloque analiza o sistema financeiro das Comunidades Autónomas. Finalmente o bloque terceiro estuda o sistema financeiro local.			

Competencias

Código				
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.			
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.			
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.			
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.			
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.			
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea			
B2	Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada			
C39	Comprender la planificación y la gestión administrativa de los recursos económico-financieros, la organización y gestión de los servicios públicos, y conocer el régimen jurídico financiero y la financiación de las AA. PP			
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos			
D2	Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión			
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones			

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Financiamento Autonómico e Local. Comprender a planificación e a xestión administrativa dos recursos económico-financieros, a organización e xestión dos servizos públicos, e coñecer o réxime xurídico financeiro e a financiación das AA.PP	C39			
Diferenciar o réxime xurídico financeiro e a financiación das distintas AAPP, explicar os distintos mecanismos de planificación e xestión dos recursos económico-financieros, debatir sobre a organización e xestión dos servizos públicos, argumentar lóxicamente, actualizar e autoxestionar o propio coñecemento e solucionar os problemas xurídicos a través da preparación de escritos, formularios, etc.	A1	B1	C39	D1
	A2	B2		D2
	A3			D8
	A4			
	A5			

Contidos

Tema	
------	--

Lección 1.- O PODER FINANCIERO: CONCEPTO E LÍMITES.	1.- A ordenación constitucional do poder financeiro en España: titulares do poder financeiro; sentido da distinción poder financeiro "orixinario" e "derivado"; principios constitucionais. 2.- O poder financeiro do Estado. 3.- O poder financeiro das Comunidades Autónomas: réxime xeral. O poder financeiro como criterio básico para a clasificación dos ingresos das Comunidades Autónomas: ingresos propios e ingresos transferidos. O poder financeiro das Comunidades en materia de gasto. 4.- O poder financeiro das Comunidades Autónomas suxeitas a réxime especial: País Vasco e Navarra. 5.- O poder financeiro dos Entes locais. Especial referencia ao establecemento de tributos. 6.- Os denominados "entes con competencia financeira".
Lección 2. FONTES DE INGRESOS DAS COMUNIDADES *AUTONOMAS.	1.- Os recursos das Comunidades Autónomas. O artigo 157.1 da Constitución. 2. Tributos propios e cedidos. As recargas sobre tributos estatais (remisión). 3.- Porcentaxe de participación en impostos estatais non cedidos: natureza xurídica; determinación e distribución entre as distintas Comunidades Autónomas. 4.- Mecanismos para facer efectivo o principio de solidariedade: Fondo de Compensación Interterritorial; asignacións complementarias para garantir o nivel mínimo na prestación de servizos públicos. 5.- Outros recursos: ingresos patrimoniais, ingresos derivados de operacións de crédito, produto de multas e sancións. Os prezos públicos.
Lección 3.- INGRESOS TRIBUTARIOS DAS COMUNIDADES *AUTONOMAS (1).	1.- Clasificación dos ingresos tributarios das Comunidades Autónomas. 2.- Tributos propios: concepto, natureza e clases. 3.- Os impostos propios: límites. 4.- O establecemento de taxas polas Comunidades Autónomas. Taxas transferidas. 5.- A posibilidade de establecer contribucións especiais. 6.- Recargas sobre os impostos do Estado: concepto e natureza. Límites constitucionais. Xestión das recargas.
Lección 4.- INGRESOS TRIBUTARIOS DAS COMUNIDADES AUTÓNOMAS (2).	1.- Tributos cedidos: concepto, natureza e clases. A *LOFCA e a Lei Xeral de Cesión. 2.- A cesión do IRPF, IVE e *IIEE. 3.- Análise particular da normativa estatal de cada un dos tributos cedidos. O imposto sobre sucesións e doazóns. O imposto sobre transmisións patrimoniais e actos xurídicos documentados. O imposto sobre vendas comerciantes polo miúdo de determinados hidrocarburos. O imposto especial sobre determinados medios de transporte. Os tributos sobre o xogo. 4.- Os puntos de conexión. 5.- Competencias normativas das Comunidades Autónomas en tributos cedidos. 6.- Xestión dos tributos cedidos: alcance da delegación por competencias. 7.- Os réximes forais e especiais: País Vasco, Navarra, Canarias, Ceuta e Melilla.
Lección 5.- INGRESOS TRIBUTARIOS DAS COMUNIDADES AUTÓNOMAS: GALICIA	1.- Normativa tributaria da Comunidade Autónoma de Galicia. 1.1.- A Lei de Réxime Financeiro e Orzamentario de Galicia. 1.2.- A lei de taxas, prezos e *exacciones reguladoras da Comunidade Autónoma de Galicia. 1.3. Normativa galega de tributos cedidos. 2.- Tributos propios da Comunidade Autónoma de Galicia. 2.1.- O imposto sobre contaminación atmosférica. 2.2.- O imposto sobre o bingo. 2.3.- O canon de saneamento. 2.4.- O imposto sobre dano ambiental de augas *embalsadas. 2.5. □ O canon eólico. 3.-A xestión tributaria da Comunidade Autónoma de Galicia.
Lección 6.- PRINCIPIOS E FONTES DE FINANCIAMENTO DOS ENTES LOCAIS	1.- O artigo 142 da Constitución Española: autonomía tributaria e suficiencia financeira. 2. Fontes de financiamento das Corporacións Locais (artigo 2.1 da Lei Reguladora das Facendas Locais): tributos propios, participación nos ingresos do Estado, participación nos ingresos das Comunidades Autónomas, outros recursos. 3.- Réximes especiais.
Lección 7.- O IMPOSTO SOBRE BENS INMOBLES	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito imponible. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base imponible. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.
Lección 8.- O IMPOSTO SOBRE ACTIVIDADES ECONÓMICAS	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito imponible. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base imponible. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.
Lección 9.- O IMPOSTO SOBRE VEHÍCULOS DE TRACCIÓN MECÁNICA	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito imponible. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base imponible. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.
Lección 10.- O IMPOSTO SOBRE CONSTRUCCIÓN, INSTALACIÓN E OBRAS	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito imponible. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base imponible. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.
Lección 11.- O IMPOSTO SOBRE O INCREMENTO DE VALOR DOS TERREOS DE NATUREZA URBANA	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito imponible. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base imponible. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.

Lección 12.- O IMPOSTO SOBRE Os APROVEITAMENTOS DE COTOS DE CAZA E PESCA	1.-Introdución: natureza e características. 2.-Feito impositivo. 3.-Suxeitos pasivos. 4.-Exencións. 5.-Base impositiva. 6.-Cota tributaria. 7.-Xestión do imposto.
Lección 13.- TAXAS E PREZOS PÚBLICOS	1.- Introdución. 2.- As taxas e os prezos públicos na Lei Reguladora das Facendas Locais. 3.- O réxime xurídico das taxas: establecemento e ámbito espacial, feito impositivo, suxeitos pasivos e substitutos, cuantificación, deuteño e xestión. 4.- Taxas en particular. 5.- O réxime xurídico dos prezos públicos. 6.- Prezos públicos en particular.
Lección 14.- As CONTRIBUCIÓNS ESPECIAIS	1.- Introdución: concepto de contribucións especiais. 2.- Imposición e ordenación das contribucións especiais. 3.- Feito impositivo. O principio de afectación. A compatibilidade entre taxas e contribucións especiais. 4.- Suxeitos pasivos. 5.- Base impositiva. 6.- Cota tributaria. 7.- Deuteño e pago. 8.- Xestión. 9.- Asociación administrativa de contribuíntes.
Lección 15.- INGRESOS DAS DEPUTACIÓNS DE RÉXIME COMÚN	1.- Introdución. As provincias na organización territorial do Estado. 2.- A evolución dos ingresos provinciais. Antecedentes históricos. 3.- O financiamento provincial. A Lei Reguladora das Facendas Locais: ingresos tributarios, recursos non tributarios, participación nos ingresos do Estado.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	23	50	73
Outros	18	45	63
Probos de resposta longa, de desenvolvemento	7	3	10
Probos de resposta curta	2	2	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Nas sesións maxistrais desenvolveranse e explicarán, utilizando a técnica adecuada, os contidos do programa. O seu obxectivo é a comprensión polo alumno dos devanditos contidos. Nestas sesións presenciais é preceptivo e ineludible que os alumnos asistan traballando previamente o tema e os materiais que se indicarán polo docente. É imprescindible a corresponsabilidade do alumnado.
Outros	Distintas actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. E nas que o alumno -xa sexa de maneira individual ou en grupo-: fai unha exposición oral e/ou presentación escrita sobre un tema proposto, resolve casos prácticos aplicando e interpretando o Dereito Financeiro e Tributario, elabora informes xurídicos, foros de debate e dúbidas, etc.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Desde a primeira semana, mediante a atención personalizada atenderanse as necesidades e consultas do alumno relacionadas co estudo da materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (nos momentos que o profesor ten asignados a *tutorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recóllense no Paso 7 "Avaliación".
Outros	Desde a primeira semana, mediante a atención personalizada atenderanse as necesidades e consultas do alumno relacionadas co estudo da materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (nos momentos que o profesor ten asignados a *tutorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recóllense no Paso 7 "Avaliación".

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Outros	Participación activa en las sesiones presenciales	15	A1	B1	C39	D1
			A2	B2		D2
			A3			D8
			A4			
			A5			

Probas de resposta longa, de desenvolvemento	O exame final, que será escrito, avaliará os coñecemento dos conceptos e as principais cuestións dos temas da asignatura.	70	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2	C39	D1 D2 D8
Probas de resposta curta	Exámenes tipo test o preguntas cortas	15	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2	C39	D1 D2 D8

Outros comentarios sobre a Avaliación

Primeira oportunidade de exame:

1.- Os alumnos que se someten a avaliación continua serán avaliados conforme aos criterios que se indicaron máis arriba: proba final (70%), probas de resposta curta ou test (15%) e outras (15%). Na proba final, o exame de teoría oral suporá o 80%, e o práctico suporá un 20%. En todo caso, o alumno deberá alcanzar unha cualificación mínima de 4 sobre 10 na proba final para que se lle teñan en conta as cualificacións obtidas mediante o sistema de avaliación continua.

2.- Os alumnos que NON se someten a avaliación continua, ou que queden excluídos do devandito sistema: a súa cualificación estará integrada polo 100% da cualificación obtida no exame teórico e práctico escrito, sendo este diferente ao que realicen os alumnos de avaliación continua.

Segunda oportunidade de exame:

1.- No exame de xullo só se realizará unha proba final, que constará de dous partes: unha práctica (na que se resolverán un ou varios casos prácticos) e unha teórica (na que se formularán distintas preguntas sobre o temario de a materia).

2.- Os alumnos que se someteron ao sistema de avaliación continua conservarán a nota que obtivesen no curso.

3.- Os alumnos que NON se someten a avaliación continua, ou que queden excluídos do devandito sistema: a súa cualificación estará integrada polo 100% da cualificación obtida no exame teórico oral e práctico escrito, sendo este diferente ao que realicen os alumnos de avaliación continua.

4.- Aos alumnos que se someteron ao sistema de avaliación continua e non superasen a proba final nin na primeira oportunidade de exame nin na segunda conserváraselles a nota obtida a través de devandito sistema durante o curso académico seguinte, sempre que o alumno manifeste o seu acordo.

METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL

1. Ler con atención e en caso de dúbida consultar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, *Prof. Dr. *Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es)

2. Cadro básico de metodoloxía "" e "avaliación" da materia (en caso de dúbida, consultar co/a responsable da materia):

Financiamento autonómico e local

Proceso de Ensino	Horas	Non presencial	Presencial
	Apoio docente	23 horas	16 horas (*Skype) 7 horas (Aula Seminario)
Aprendizaxe con apoio do titor			
Foros de dúbidas por temas (en liña)	10 horas	8 horas Web Materia (*Faitic)	---
Foro de debate por temas (en liña)	8 horas	8 horas Web Materia (*Faitic)	---
Exame ou tarefas avaliación	9 horas	---	7 horas
*SUBTOTAL	50 horas	26 horas	19 horas
Traballo autónomo do alumno	100 horas	---	---
TOTAL	150 horas	---	---
Materiais Docentes	Os mesmos que os utilizados para cada un dos temas da materia, que poidan ser accesibles a través da biblioteca de Ciencias Sociais e da Comunicación e/ou na web da materia (*Faitic)		

Punto de Atención
*Semipresencialidad

Ao comezo do cada cuadrimestre, a Facultade de Ciencias Sociais e da Comunicación fixará un espazo estable para realizar as actividades de seguimento e avaliación continua que se deseñen por parte do titor de cada materia. No devandito espazo o alumnado disporá de computadores con conexión a internet, para o correcto desenvolvemento do proceso de aprendizaxe.

NORMAS BÁSICAS DE *SEMIPRESENCIALIDAD:

1. O alumnado matriculado na modalidade semipresencial comprométese co equipo docente a seguir un réxime de avaliación "continua semipresencial", que implica a participación presencial ou virtual nas actividades que o profesorado deseñe para dita modalidade.
2. A modalidade semipresencial supón a avaliación continua da aprendizaxe do alumnado, a tal fin establécese con carácter xeral, que a proba final terá lugar a última das 6 sesións de seguimento, ben de forma presencial (aula Facultade *CCSSC), ben de forma virtual (*Skype ou sistema similar *Hangout).
3. O alumnado que non participe en máis do 80% das actividades □de avaliación continua semipresencial□ propostas polo profesorado, será avaliado segundo os criterios que estableza o equipo docente en cada materia.

Bibliografía. Fontes de información

FERREIRO LAPATZA, J.J y otros, **Curso de Derecho Tributario**, última edición,

Pita Grandal, A.Mª. (Coordinadora), **Textos y casos prácticos de Derecho Financiero y Tributario II**, 2001,

Pérez Royo, F, **Derecho Financiero y Tributario.**, Tecnos, Madrid, 2015,

Martín Queralt, Lozano Serrano, Tejerizo López, Casado Ollero, **Curso de Derecho financiero y tributario**, Tecnos, Madrid, 2015,

Thomson-Aranzadi, Civitas, McGraw-Hill, **Textos Legales de la Parte General del Derecho Financiero y Tributario**, 2015,

Se utilizará un compendio de textos legales de la parte general del Derecho Tributario, que podrá ser de cualquiera de las editoriales jurídicas conocidas (Thomson-Aranzadi, Tecnos, La Ley, Civitas, Lex Nova, Comares, McGraw-Hill, etc.), siempre que sean ediciones actualizadas a septiembre de 2015.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Técnicas de xestión orzamentaria/P04G090V01605

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xestión tributaria/P04G090V01505

Outros comentarios

As modalidades presencial e semipresencial do Grao en Dirección e Xestión Pública, comparten un mesmo plan de estudos, cuxas materias (de 1º a 4º) axudan a desenvolver unha aprendizaxe de competencias baseado na avaliación continua.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Institucións política-administrativas en perspectiva comparada**

Materia	Institucións política-administrativas en perspectiva comparada			
Código	P04G090V01905			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Signale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Cancela Outeda, Celso			
Profesorado	Cancela Outeda, Celso López Mira, Álvaro Xosé			
Correo-e	ccancela@uvigo.es			
Web	http://http://csc.uvigo.es/index.php/profesorado/57-celso-cancela-outeda/64-celso-cancela-outeda.html			
Descrición xeral	Esta materia pretende que o estudante preste atención aos diferentes contextos (internacional, europeo, estatal, etc.) á hora de comprender o funcionamento das institucións políticas e administrativas e realizar propostas de reforma ou mellora administrativa.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B5	Ser capaz de interpretar datos derivados de las observaciones en relación con su significación y relacionarlos con las teorías apropiadas en el ámbito de la dirección y gestión pública
B6	Capacidad de perseverancia en la realización de tareas y cometidos y confianza en el propio trabajo
B8	Receptividad ante el cambio (interno y externo) y capacidad de adaptación a nuevos entornos o circunstancias (adaptabilidad) y de aprendizaje
B12	Compromiso con la responsabilidad y la honestidad en el desempeño laboral público y privado
C43	Comprender la influencia del sistema político en los sistemas administrativos de estados OCDE
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos
D2	Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión
D3	Uso de lenguas extranjeras en las actividades de las diferentes asignaturas
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Que los estudiantes sepan aplicar sus conocimientos a su trabajo o vocación de una forma profesional y posean las competencias que suelen demostrarse por medio de la elaboración y defensa de argumentos y la resolución de problemas dentro de su área de estudio	A2
Que los estudiantes hayan demostrado poseer y comprender conocimientos en un área de estudio que parte de la base de la educación secundaria general, y se suele encontrar a un nivel que, si bien se apoya en libros de texto avanzados, incluye también algunos aspectos que implican conocimientos procedentes de la vanguardia de su campo de estudio	A1
Que los estudiantes tengan la capacidad de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro de su área de estudio) para emitir juicios que incluyan una reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica o ética	A3
Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado	A4
Que los estudiantes hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias para emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía	A5

Ser capaz de interpretar datos derivados de las observaciones en relación con su significación y relacionarlos con las teorías apropiadas en el ámbito de la dirección y gestión pública	B5
Capacidad de perseverancia en la realización de tareas y cometidos y confianza en el propio trabajo	B6
Receptividad ante el cambio (interno y externo) y capacidad de adaptación a nuevos entornos o circunstancias (adaptabilidad) y de aprendizaje	B8
Compromiso con la responsabilidad y la honestidad en el desempeño laboral público y privado	B12
Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos	D1
Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión	D2
Uso de lenguas extranjeras en las actividades de las diferentes asignaturas	D3
Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones	D8
Capacidad para el razonamiento crítico creativo y el autocrítico	D8
Instituciones Político-Administrativas en Perspectiva Comparada. Comprender la influencia del sistema político en los sistemas administrativos de estados OCDE	C43

Contidos

Tema

1. O método comparativo.	A) Presentación xeral no contexto metodolóxico b) Características c) Fórmulas de comparación
2. Desenvolvemento histórico dos sistemas político-administrativos	a) Trazos históricos da administración pública b) Modelos administrativos. Notas xerais 1. Francés ou napoleónico 2. Xermánico 3. Anglosaxón
3. O sistema político-administrativo de Francia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
4. O sistema político-administrativo de Italia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
5. O sistema político-administrativo de Portugal	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
6. O sistema político-administrativo de Alemania	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
7. O sistema político-administrativo de Suecia	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
8. O sistema político-administrativo de Reino Unido	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
9. O sistema político-administrativo de Estados Unidos	a) Antecedentes históricos b) Institucións políticas c) A organización territorial e os niveis de administración d) Outros elementos sistémicos (actores políticos, medios, cultura político-adva, etc.)
10. O sistema político-administrativo da Unión Europea	a) Referencia ás institucións da UE b) Os empregados públicos: a función pública europea c) Outros elementos sistémicos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	25	0	25
Traballos de aula	20	40	60
Presentacións/exposicións	11.5	25.53	37.03
Estudo de casos/análise de situacións	2	0	2
Outras	1	25	26

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Traballos de aula	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudo de caso

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas. METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e no caso de dúbida contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recollense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria", plantexase a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Traballos de aula	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas. METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e no caso de dúbida contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recollense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria", plantexase a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Presentacións/exposicións	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas. METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e no caso de dúbida contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recollense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria", plantexase a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Probas	Descrición
Estudo de casos/análise de situacións	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas. METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e no caso de dúbida contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recollense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria", plantexase a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Outras	Nos horarios de titorías e durante as actividades docentes o estudante poderá acudir a realizar as consultas que estime oportunas. METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e no caso de dúbida contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía de aprendizaxe e á avaliación do mesmo recollense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria", plantexase a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
------------	---------------	---------------------------------------

Sesión maxistral	Avaliase a participación activa por parte do estudante, mediante a formulación de preguntas e opinións	0	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B8 B12	C43	D1
Traballos de aula	Avaliase a asistencia e participación activa do estudante	0	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B6		D2
Estudo de casos/análise de situacións	Elaboración de estudos de caso sobre un sistema político-administrativo a determinar	60	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B12	C43	D1 D2 D3 D8
Outras	Realización dunha proba (s) oral (is) sobre os contidos da materia	40	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B6	C43	D1 D3

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os contidos da materia requiren o manexo por parte do estudante de material bibliográfico, bases de datos, consultas webs, etc., principalmente, en inglés e francés.

METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL

1. Ler con atención e no caso de dúbida consultar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública
2. Cadro básico de "metodoloxía" e "avaliación" da materia (no caso de dúbida, consultar co/a responsable da materia):

Institucións político-administrativas en perspectiva comparada					
Proceso de Ensino		Horas	Avaliación	Non presencial	Presencial
Aprendizaxe con apoio do titor	Apoio docente	23 horas		16 horas (Skype)	7 horas (Aula Seminario)
	Foros de dúbidas por temas (on line)	10 horas		8 horas Web Materia (Faitic)	---
	Foro de debate por temas (on line)	8 horas		8 horas Web Materia (Faitic)	
Exame ou tarefas avaliación		9 horas		---	7 horas
SUBTOTAL		50 horas		26 horas	19 horas
Traballo autónomo do alumno		100 horas		---	---
TOTAL		150 horas		---	---
Materiais Docentes			Os mesmos que os utilizados para cada un dos temas da materia, que poidan ser accesibles a través da biblioteca de Ciencias Sociais e da Comunicación e/ou na web da materia (Faitic)		
Punto de Atención Semipresencialidade			Ao inicio de cada cuadrimestre, a Facultade de Ciencias Sociais e da Comunicación fixará un espazo estable para realizar as actividades de seguemento e avaliación continua que se deseñen por parte do titor de cada materia. No devandito espazo o alumnado disporá de ordenadores con conexión a internet, para o correcto desenvolvemento do proceso de aprendizaxe.		

NORMAS BÁSICAS DE SEMIPRESENCIALIDADE:

1. O alumnado matriculado na modalidade semipresencial comprométese co equipo docente a seguir un réxime de "avaliación continua semipresencial", que implica a participación presencial ou virtual nas actividades que o profesorado deseña para esta modalidade.
2. A modalidade semipresencial supón a avaliación continua do aprendizaxe do alumnado, a tal fin establécese

con carácter xeral, que a proba final terá lugar a última das seis sesións de seguemento, ben de forma presencial (aula ou seminario da Facultade Ciencias Sociais e da Comunicación), ben de forma virtual (Skype ou sistema semellante Hangout).

3. O alumnado que non participe en alomenos o 80% das actividades □de avaliación continua semipresencial□ propostas polo profesorado, será avaliado segundo os criterios que estableza o equipo docente en cada materia.

Bibliografía. Fontes de información

ALCÁNTARA, M., **Sistemas políticos de la Unión Europea**, Tirant lo Blanch,

BALLART, X.-RAMIÓ, C., **Ciencia de la Administración**, Tirant lo blanch,

BAENA DEL ALCÁZAR, M., **Curso de Ciencia de la Administración**, Tecnos,

OLMEDA, J. A. y PARRADO, S., **Ciencia de la Administración. Los sistemas administrativos**, UNED,

PARRADO DÍEZ, S., **Sistemas Administrativos Comparados**, Tecnos-UPF,

Parrado, S.-Colino, C.-Olmeda, J. A., **Gobiernos y administraciones públicas en perspectiva comparada**, Tirant lo blanch,

Sánchez Medero, G-Sánchez Medero, R., **Sistemas políticos en Europa**, Tirant lo blanch,

Nohlen, Dieter, **Ciencia política comparada**, Edicions Universidad de Granada,

Os contidos da materia requiren o manexo por parte do estudante de material bibliográfico, bases de datos, consultas webs, etc., principalmente, en inglés e francés. Este material será facilitado polo docente na aula ou por medio de FAITIC.

As fontes de información básicas para o aprendizaxe e a adquisición das competencias dla materia, deberán estar en formato electrónico e a disposición do alumnado da modalidade presencial e semipresencial na web da materia.

A documentación complementaria requerida polo equipo docente, deberá ser accesible ao alumnado presencial y semipresencial a partir dos diferentes repositorios de documentación da Universidade de Vigo (Biblioteca universitaria)

Recomendacións

Outros comentarios

Os contidos e a temática da materia requiren ineludiblemente o manexo de bibliografía en inglés, francés e portugués.

MODALIDADE SEMPRESENCIAL

As modalidades presencial e semipresencial do Grao en Dirección e Xestión Pública, comparten un mesmo plano de estudos, cuxas materias (de 1º a 4º) axudan a desenvolver unha aprendizaxe de competencias baseado na avaliación continua.□

DATOS IDENTIFICATIVOS**Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo**

Materia	Modelos de mellora continua nas administracións públicas e no sector non lucrativo			
Código	P04G090V01906			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Briones Gamarra, Óscar			
Profesorado	Briones Gamarra, Óscar Cordal Rodríguez, Constantino Fernández Álvarez, Antón Lois			
Correo-e	oscarbriones@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Introducir ao alumno nos procesos de calidade e mellora continua no ámbito das Administracións públicas e o sector non lucrativo.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
B2	Capacidade de analizar, sintetizar e integrar coñecementos e enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada
B4	Comunicación a través de Internet y, en general, manejo de herramientas multimedia para la comunicación a distancia
B5	Ser capaz de interpretar datos derivados de las observaciones en relación con su significación y relacionarlos con las teorías apropiadas en el ámbito de la dirección y gestión pública
B8	Receptividad ante el cambio (interno y externo) y capacidad de adaptación a nuevos entornos o circunstancias (adaptabilidad) y de aprendizaje
B9	Ser capaz de reconocer e implementar buenas prácticas derivadas de procesos y acciones como base para la innovación y la creatividad

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer os instrumentos para a interpretación, diagramación e racionalización dos procesos administrativos: seguimento e avaliación de xestión	A1
Aplicar na práctica as principais tendencias da calidade na Administración Pública tendo en conta os factores organizacionais necesarios para unha correcta implementación.	A2
Saber aplicar técnicas de control de calidade nas AAPP	B4
Analizar a complexidade dos procesos de innovación na Administración Pública.	B2
Conectar debidamente as observacións do comportamento organizacional cas principais tendencias da xestión da calidade na Administración Pública.	B5
Adaptar os procesos de acción pública ás novas metodoloxías da calidade.	B8
Asimilar a transferencia de experiencias empíricas sofisticando os sistemas para detectar melloras en calquera sistema dunha Administración Pública concreta.	B9

Contidos

Tema	
1. O entorno da calidade nas administracións públicas	Semana1. A orixe histórica da calidade Semana2. A calidade na xestión pública actual

2. Algunhas ferramentas clave	Semana 3. A detección de expectativas dos usuarios. Semana 4. A xestión por indicadores
3. Modelos consolidados: Cartas de Servizo	Semana 5. Orixe e estrutura principal Semana 6. Elaboración, negociación e publicación
4. Modelos consolidados: Modelos de autoevaluación	Semana 7. Modelos de Autoevaluación con especial referencia ao Modelo EFQM Semana 8. Modelo EVAM
5. Modelos consolidados	Semana 9. A normalización: normas ISO e o modelo CAF
6. O aproveitamento da innovación como mellora continua	Semana 10. A xestión do talento Semana 11. Sistematización de procesos de aproveitamento da innovación Semana 12. Experiencias próximas de innovación aplicada ás AA.PP.
7. Ferramentas para a calidade	Semana 13. Ferramentas de percepción Semana 14. Ferramentas de xestión
8. A institucionalización da calidade	Semana 15. Os principais organismos e normativas para a institucionalización da calidade Semana 16. Revisión integral da calidade no momento actual: as experiencias punteiras en materia de calidade.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	6	12	18
Resolución de problemas e/ou exercicios	6	9	15
Sesión maxistral	35	70	105
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	2	4
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	4	6
Probas de tipo test	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Exposición e explicación de casos relacionados cos tópicos do temario nos que se pon de manifesto a aplicación de metodoloxías de Mellora Contínua e Control de Calidade nas Administracións Públicas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Exercicios de aplicación de Metodoloxías de Control de Calidade e Mellora continua nas Administracións Públicas e no Sector non lucrativo.
Sesión maxistral	Exposición a cargo do profesor das principais teorías no ámbito da calidade e a mellora continua.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	O alumnado recibirá atención personalizada tanto para a resolución de exercicios como para o estudo e análise de casos. A atención personalizada facilitarase tanto no ámbito da aula durante a resolución dos exercicios, como no tempo de titorias. Asímesmo poderán formularse as dúbidas que se teñan por correo electrónico ao profesor.
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado recibirá atención personalizada tanto para a resolución de exercicios como para o estudo e análise de casos. A atención personalizada facilitarase tanto no ámbito da aula durante a resolución dos exercicios, como no tempo de titorias. Asímesmo poderán formularse as dúbidas que se teñan por correo electrónico ao profesor.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
------------	---------------	---------------------------------------

Estudo de casos/análises de situacións	Resolución de casos prácticos e actividades propostas en clase.	25		B2 B4 B5 B8 B9
Sesión maxistral	Asistencia e participación activa nas sesións da aula.	10	A1 A2	
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas de aplicación de Metodos de Mellora Contínua. Exercizos sobre lecturas ou materiais audiovisuais propostos en clase.	25		B2 B4 B5 B8 B9
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Exercicio con preguntas de resposta de desenvolvemento	20	A1 A2	B2 B4
Probas de tipo test	Proba tipo test que incluíra pequenos casos prácticos sobre aspectos conceptuais da materia.	20	A1 A2	B2 B4

Outros comentarios sobre a Avaliación

"NOTA IMPORTANTE: Os/as alumnos/as que non poidan asistir ás clases presenciais por motivos xustificadas (laborais, familiares e/ou situación de dependencia), deberán poñerse en contacto co profesor para marcar, de ser aceptado, un sistema complementario de avaliación, que en todo caso pasará por unha proba de avaliación final, independentemente das actividades formativas complementarias que se poidan acordar.

Como se observa na decalaxe da avaliación o curso orientase maioritariamente á formación continua polo que haberá probas con repercusión na avaliación final durante todo o curso. Non obstante haberá un exame final no que se resolverán tanto cuestións de desenvolvemento como tipo test.

Bibliografía. Fontes de información

BADÍA GIMÉNEZ, A. y BELLIDO, S., **Técnicas de gestión de la calidad.**, Ed. Tecnos): , Madrid (1999.),
 BADÍA GIMÉNEZ, A., **Calidad: modelo ISO 9001 versión 2000.**, Ed. Deusto, Bilbao. (2002);,
 CUATRECASAS, L., **Gestión integral de la calidad. Implantación, control y certificación.**, : Ed. Gestión (1999),
 EVANS, J. y LINDSAY, W., **Administración y control de calidad.**, Ed International Thompson Editores, (2000);,
 ISHIKAWA, K., **Introducción al control de calidad.**, Ed. Díaz de Santos, Madrid. (1994);,
 LLORENS MONTES, F. J. y FUENTES FUENTES, M., **Calidad total. Fundamentos e implantación.**, Ed. Pirámide, Madrid. (2000),
 PFEIFER, T. y TORRES, F., **Manual de gestión e ingeniería de la calidad.**, Ed. Mira Editores (1999),
 RUIZ-CANELA LÓPEZ J.L., **La gestión por calidad total en la empresa moderna**, Ed. RaMa, 2003,
 VILAR BARRIO, J. F., **Cómo implantar y gestionar la calidad total**, Ed. Fundación Confemetal, Madrid. (1997),
 MAP, **GUÍA EFQM**, 2006,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas externas: Prácticas en institucións, empresas e organizacións públicas/P04G090V01981
 Traballo de Fin de Grao/P04G090V01991

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Institucións política-administrativas en perspectiva comparada/P04G090V01905

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dirección pública: Liderado e lexitimidade/P04G090V01602

DATOS IDENTIFICATIVOS**Participación política e sociedade civil**

Materia	Participación política e sociedade civil			
Código	P04G090V01907			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	López Mira, Álvaro Xosé			
Profesorado	López Mira, Álvaro Xosé			
Correo-e	almira@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea
B2	Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada
B3	Capacidad de escucha, de lectura comprensiva y habilidades de comunicación oral y escrita
B13	Compromiso con los Derechos humanos, la igualdad, la justicia y el desarrollo sostenible.
C40	Comprender el funcionamiento de las democracias contemporáneas, el comportamiento político y sus "culturas políticas"
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos
D4	Habilidad para la resolución independiente de problemas en relación con información cualitativa y cuantitativa
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones
D9	Capacidad para el razonamiento crítico creativo y el autocrítico

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
(*)Nueva	A1	B1	C40	D1
	A2	B2		D4
	A3	B3		D8
	A4	B13		D9
	A5			
Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	A1			
Saber aplicar os seus coñecementos ao traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	A2			
Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	A3			

Poder transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado como non especializado.	A4
Desenvolver aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	A5
Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea	B1
Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada	B2
Capacidad de escucha, de lectura comprensiva y habilidades de comunicación oral y escrita	B3
Compromiso con los Derechos humanos, la igualdad, la justicia y el desarrollo sostenible	B13
Comprender el funcionamiento de las democracias contemporáneas, el comportamiento político y sus "culturas políticas"	C40
Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos	D1
Habilidad para la resolución independiente de problemas en relación con información cualitativa y cuantitativa	D4
Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones	D8
Capacidad para el razonamiento crítico creativo y el autocrítico	D9

Contidos

Tema

I. Participación política: concepto e tipoloxía.	<p>I.- PARTICIPACIÓN POLÍTICA</p> <p>TEMA I.- Democracia e eleccións. 1.A democracia como sistema político. 2.Breve historia das eleccións: do mandato imperativo ao sufraxio universal. 3.- Funcións clásicas das eleccións e crise da democracia representativa. 4.Os medios de comunicación de masas e os sistemas democráticos. As tendencias cara á americanización dos sistemas políticos. 5.Democracia representativa e democracia directa.</p>
II. Actores da participación política.	<p>II.- PRINCIPAIS ACTORES DA PARTICIPACIÓN POLÍTICA: PARTIDOS E SISTEMAS DE PARTIDOS</p> <p>TEMA II.- Os partidos políticos. 1.A orixe dos partidos políticos. 2.Breve historia dos partidos. 3.Concepto, funcións e tipoloxía. 4.Estatuto xurídico. 5.Estructura, organización e goberno dos partidos. 6.O financiamento dos partidos.</p> <p>TEMA III.- Sistemas de partidos. 1.Definición. 2.Clasificacións.</p> <p>TEMA IV.- Partidos políticos e sistemas de partidos no Estado español. 1.Estatuto xurídico e financiamento. 2.Descripción e evolución dos principais partidos. 3.Sistemas e subsistemas de partidos.</p>

III. Eleccións e sistemas electorais. A intervención III.- ELECCIÓN E SISTEMAS ELECTORAIS. A INTERVENCIÓN DA SOCIEDADE da sociedade civil CIVIL

TEMA V.- O sistema electoral e os seus elementos.

1.Noción e elementos do sistema electoral. Aspectos sociolóxicos.
2.Electores e elixibles. 3.O distrito ou circunscrición electoral. 4.A fórmula electoral. 5.A barreira electoral. 6.A modalidade de voto. Formas de emisión do voto. 5.O proceso electoral e a súa organización.

TEMA VI.- Tipoloxía dos sistemas electorais.

1.Sistemas maioritarios, proporcionais e mixtos. 2.Representatividade, gobernabilidade e lexitimidade. 3.Sistemas electorais e sistemas de partido.

TEMA VII.- Os sistemas electorais españois.

1.Eleccións xerais. 2.Eleccións autonómicas. Especial referencia a Galicia.
3.Eleccións locais. 4.Eleccións europeas.

TEMA VIII.- Sistemas electorais maioritarios.

1.O sistema electoral británico. 2.O sistema electoral estadounidense. 3.O sistema electoral canadense. 4.O sistema electoral francés.

TEMA IX.- Sistemas electorais proporcionais e mixtos.

1.O sistema electoral alemán. 2. O sistema electoral portugués. 3.O sistema electoral italiano. 4.O sistema electoral irlandés. 5.O sistema electoral suízo. 6.Os sistemas electorais escandinavos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	15	0	15
Presentacións/exposicións	10	50	60
Sesión maxistral	25	0	25
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1	49	50

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudos
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto do estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e, caso de dúbida, contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es) 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía da aprendizaxe e á avaliación do mesma recóllense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria" fórmulanse a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Sesión maxistral	METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e, caso de dúbida, contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es) 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía da aprendizaxe e á avaliación do mesma recóllense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria" fórmulanse a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.
Presentacións/exposicións	METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e, caso de dúbida, contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es) 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía da aprendizaxe e á avaliación do mesma recóllense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria" fórmulanse a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.

Probas	Descrición
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: 1. Ler con atención e, caso de dúbida, contactar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es) 2. As cuestións básicas referidas á metodoloxía da aprendizaxe e á avaliación do mesma recóllense no Paso 7 "Avaliación". 3. No apartado "Outros comentarios e segunda convocatoria" fórmulanse a estrutura de aprendizaxe, os soportes virtuais e a valoración de cada un deles.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Seminarios	Rexerán os mesmos criterios de avaliación da sesión maxistral	Ata 15	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B13	C40	D1 D4 D8 D9
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun traballo ou estudo de caso	Ata 30	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B13	C40	D1 D4 D8 D9
Sesión maxistral	Valorarase a asistencia proactiva (penalizándose a negativa), a capacidade de atención e asimilación conceptual, a actitude persoal e a participación coherente no seguimento do programa	Ata 15	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B13	C40	D1 D4 D8 D9
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Valorarase a capacidade de expresión escrita, a capacidade de síntese conceptual e a capacidade de relación entre ámbitos temáticos do programa	Ata 40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B13	C40	D1 D4 D8 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación

Este modelo de avaliación e as súas metodoloxías serán aplicables para os estudantes que escollan a opción de presencialidade.

Os criterios de avaliación serán idénticos para as dúas probas do curso.

METODOLOXÍA E AVALIACIÓN DA MODALIDADE SEMIPRESENCIAL

1. Ler con atención e, en caso de dúbida, consultar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, Prof. Dr. Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es)

2. Cadro básico de "metodoloxía" e "avaliación" da materia (caso de dúbida, consultar co responsable da materia):

Participación política e sociedade civil				
Proceso de Ensino		Horas	Non presencial	Presencial
Aprendizaxe co apoio do titor	Apoio docente	23 horas	16 horas (Skype)	7 horas (Aula Seminario)
	Foros de dúbidas por temas (on line)	10 horas	8 horas Web Materia (Faitic)	---
	Foro de debate por temas (on line)	8 horas	8 horas Web Materia (Faitic)	---
Exame o tarefas avaliación		9 horas	---	7 horas
SUBTOTAL		50 horas	26 horas	19 horas
Traballo autónomo do estudante		100 horas	---	---
TOTAL		150 horas	---	---

Materiais Docentes	Os mesmos que os utilizados para cada un dos temas da materia que poidan ser accesibles a través da biblioteca e/ou da web da materia (Faitic)
Punto de Atención Semipresencialidade	Ao inicio de cada cuadrimestre a Facultade de Ciencias Sociais e da Comunicación fixará un espazo estable para realizar as actividades de seguemento e avaliación continua que se deseñen por parte do titor. Nese espazo o alumnado disporá de ordenadores con conexión a internet, para o correcto desenvolvemento do proceso de aprendizaxe..

NORMAS BÁSICAS DE SEMIPRESENCIALIDADE:

1. O alumnado matriculado na modalidade semipresencial comprométese co equipo docente a seguir un réxime de "avaliación continua semipresencial", que implica a participación presencial ou virtual nas actividades que o profesorado deseñe para esa modalidade.
2. A modalidade semipresencial supón a avaliación continua da aprendizaxe do alumnado e, para iso, establécese, con carácter xeral, que a proba final terá lugar na última das 6 sesións de seguemento, ben de forma presencial (aula Facultade CCSSC), ben de forma virtual (Skype ou sistema similar Hangout).
3. O alumnado que non participe en máis do 80% das actividades [de avaliación continua semipresencial] propostas polo profesorado, será avaliado segundo os criterios que estableza o equipo docente en cada materia.

Bibliografía. Fontes de información

BOSCH, A. y VALLÉS, J.M., **Sistemas electorales y gobierno representativo**, Alianza,

CAMINAL, C., **Manual de Ciencia Política**, Tecnos,

COLOMER, J.M., **Cómo votamos**, Gedisa,

COTARELO, R., **Los partidos políticos**, Sistema,

DALTON, RUSSELL J., **Citizen Politics: public opinion and political parties in advanced industrial democracies**, Seven Bridges Press,

DEL CASTILLO, P., **Comportamiento político y electoral**, CIS,

LÓPEZ MIRA, ÁLVARO X., **Sistema político español e galego**, Andavira,

MARTÍNEZ SOSPEDRA, M., **Introducción a los partidos políticos**, Ariel,

VARIOS, **Partidos políticos. Viejos conceptos y nuevos retos**, Trotta,

A documentación complementaria requirida polo equipo docente, deberá ser accesible ao alumnado presencial e semipresencial a partir dos diferentes repositorios de documentación da Universidade de Vigo http://www.biblioteca.uvigo.es/biblioteca_gl/

Recomendacións

Outros comentarios

As modalidades presencial e semipresencial do Grao en Dirección e Xestión Pública comparten un mesmo plano de estudos, cuxas materias (de 1º a 4º) axudan a desenvolver unha aprendizaxe de competencias baseada na avaliación continua.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Pensamento e planificación estratéxica no ámbito público e o sector non lucrativo**

Materia	Pensamento e planificación estratéxica no ámbito público e o sector non lucrativo			
Código	P04G090V01908			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula

Horas fóra da aula

Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición

Cualificación

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Socioloxía do desenvolvemento local**

Materia	Socioloxía do desenvolvemento local			
Código	P04G090V01909			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Torres Outón, Sara María			
Profesorado	Torres Outón, Sara María			
Correo-e	saratorres@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O desenvolvemento local constitúe, na actualidade, un importante xacemento de emprego xa que as diferentes entidades, públicas ou privadas, con ámbito de actuación local emprenden proxectos que demandan un maior nivel de profesionalización e a participación de equipos de traballo multidisciplinares. Estes proxectos e o modo de actuación no ámbito local requiren dunha análise dos recursos e identificación de oportunidades. Nesta materia, abordarase o estudo do desenvolvemento local desde unha perspectiva integral que preste especial atención ás relacións sociais e a interacción dos actores participantes. O obxectivo central da materia será dotar aos alumnos de coñecementos e técnicas para afrontar con éxito iniciativas de desenvolvemento local.			

Competencias

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea
C37	Capacidad de análisis e identificación de oportunidades de desarrollo existentes a través del aprovechamiento de los recursos disponibles
C44	Utilizar las TIC de un modo seguro y eficiente y manejar distintos formatos de documentos electrónicos
D2	Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones
D9	Capacidad para el razonamiento crítico creativo y el autocrítico

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Descibir a realidade socioeconómica dun municipio a través de fontes secundarias	A3	C44
Identificar oportunidades e detectar ameazas nun territorio concreto, tendo en conta todos os seus recursos	B1	C37
Explicar os procesos que teñen lugar nun territorio a partir de teorías científicamente aceptadas e conceptos apropiados.	A3	D9
Identificar recursos e propor accións que posibiliten a mellora da calidade de vida das poboacións e comunidades dun territorio		C37 D8
Deseñar propostas de intervención a partir da información dispoñible	B1	C44
Establecer formas de traballo *colaborativo que xere decisións consensuadas		D2 D8
Comparar casos e elaborar informes sobre validez, ou necesidades de mellora, de estratexias de desenvolvemento local	A3	D9

Contidos

Tema	
Tema 1: Estado da cuestión:	1.1. A emerxencia do suxeito local 1.2. O significado do Desenvolvemento local: definición
Tema 2: Desenvolvemento local e cambio social	2.1. Teorías de cambio social 2.2. Desenvolvemento e Comunicación
Tema 3: Emprego e promoción do Desenvolvemento Local	3.1. As axencias de desenvolvemento local.(Outras estruturas, fundacións comarcais/grupos, Grupos multidisciplinares) 3.2. Novos xacementos de emprego 3.3. Plan de acción

Tema 4: Recursos e diagnóstico do desenvolvemento local:	4.1. Medio Físico: recursos físicos e infraestruturas. 4.2. Recursos socioeconómicos: recursos humanos, actividade económica e mercado de traballo 4.3. Equipamentos: servizos básicos e aspectos socioculturais 4.4. Metodoloxías de análises: diagnóstico e *implementación da acción
Tema 5: Axentes de desenvolvemento local	5.1. Quen son os actores no desenvolvemento local 5.2. As administracións no desenvolvemento local. 5.3. Implicación e participación dos axentes de desenvolvemento
Tema 6: Análise de experiencias	6.1. Análise de caso e experiencias concretas 6.2. Programas de Desenvolvemento Local na UE. 6.3. Globalización: retos e oportunidades

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	0	3
Seminarios	10	20	30
Sesión maxistral	24	0	24
Traballos de aula	10	10	20
Probos de resposta curta	2	30	32
Traballos e proxectos	1	18	19
Estudo de casos/análise de situacións	1	10	11
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Achegamento ás teorías de desenvolvemento local e principais conceptos
Seminarios	Traballo grupal sobre aspectos actuais del desenvolvemento local.
Sesión maxistral	Exposición dos temas centrais do desenvolvemento local así como metodoloxías de análise. Aproximación ós principais recursos, interpretación de datos e aplicación do coñecemento e redacción de informes
Traballos de aula	Realización de traballos no aula baixo as indicacións do docente. Actividades *grupales.

Atención personalizada

Probos	Descrición
Traballos e proxectos	O alumnado recibirá atención personalizada ben a través de *tutorías presenciais no despacho 252, ben virtuais a través do correo electrónico saratorres@uvigo.es
Estudo de casos/análise de situacións	O alumnado recibirá atención personalizada ben a través de *tutorías presenciais no despacho 252, ben virtuais a través do correo electrónico saratorres@uvigo.es
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado recibirá atención personalizada ben a través de *tutorías presenciais no despacho 252, ben virtuais a través do correo electrónico saratorres@uvigo.es

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballos de aula	Durante as sesións maxistras realizaranse consultas nas que o alumnado deberá participar. Valorarase a *participación activa no desenvolvemento das clases.	10	A3 D8 D9
Probos de resposta curta	Comprensión e asimilación de contidos básicos a través de exame.	30	D2
Traballos e proxectos	Realización dun traballo sobre cuestións de ámbito local, facendo fincapé na interpretación da información (documental, datos e fontes de elaboración propia) e na proposta dunha acción viable.	20	A3 B1 D2 D8
Estudo de casos/análise de situacións	Análise dun texto sobre un caso ou situación. Lectura, exposición e debate.	10	D9
Resolución de problemas e/ou exercicios	Comprensión de textos, análises e valoración de accións desenvolvidas no ámbito local.	30	D8 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación

PRESENCIAL:1. Avaliación continua a través da participación activa do alumno nas clases e a través dos

"traballos de aula" (10%) e resolución de problemas e exercicios (30%). Os alumnos que non asistan regularmente a clase, terán que entregar igualmente os traballos realizados.2. Lectura crítica dun artigo relacionado coa materia. Exposición e debate. ("Estudo de casos/análises de situacións", 10% da nota final).3. Avaliación da adquisición de competencias a través do seguimento do traballo individual do alumno e a súa contribución á realización e presentación dun informe de investigación *grupal ("traballos e Proxectos"; 20% da nota final). 4. Proba de avaliación escrita de resposta curta de contidos básicos da materia (30% da nota final).Co encargo de cada traballo de avaliación entregaranse directrices claras sobre a súa realización, insistindo na penalización do *incumplemento de normas (contido, extensión), entregas fóra de prazo e plaxio. SEGUNDA CONVOCATORIA: As notas das probas da primeira convocatoria gárdanse para segunda convocatoria, de modo que o alumnado con probas superadas só terá que examinarse das probas non realizadas ou non superadas, sexan traballos e/ou exame.MODALIDADE SEMIPRESENCIAL 1. Ler con atención e en caso de dúbida consultar co Coordinador do Grao en Dirección e Xestión Pública, *Prof. Dr. *Enrique José Varela Álvarez (evalvarez@uvigo.es)2. Cadro básico de "metodoloxía" e "avaliación" da materia (en caso de dúbida, consultar co/a responsable da materia):

Proceso de Ensino

Horas

Avaliación

Aprendizaxe con apoio do titor

Apoio docente

23 horas

10%

Foros de dúbidas por temas
(en liña)

10 horas

10%

Foro de debate por temas
(en liña)

8 horas

20%

Exame ou tarefas avaliación

9 horas

60%

&*nbsp;NORMAS BÁSICAS DE *SEMIPRESENCIALIDAD:1. O alumnado matriculado na modalidade semipresencial comprométese co equipo docente a seguir un réxime de &*quot;avaliación continua semipresencial&*quot;, que implica a participación presencial ou virtual nas actividades que o profesorado deseña para dita modalidade.2. A modalidade semipresencial supón a avaliación continua da aprendizaxe do alumnado, a tal fin establécese con carácter xeral, que a proba final terá lugar a última das 6 sesións de seguimento, ben de forma presencial (aula Facultade *CCSSC), ben de forma virtual (*Skype ou sistema similar *Hangout).3. O alumnado que non participe en máis do 80% das actividades □de avaliación continua semipresencial□ propostas polo profesorado, será avaliado segundo os criterios que estableza o equipo docente en cada materia.&*nbsp;

Bibliografía. Fontes de información

A documentación complementaria requirida polo equipo docente, deberá ser accesible ó alumnado presencial e semipresencial a partir dos diferentes repositorios de documentación dAdemáis das lecturas obrigatorias accesibles a través de fatic, para aqueles alumnos que tengan especial interese pola materia, se ofrece a continuación unha selección bibliográfica por temas.

ALAIN FINE, G. (2010): □The sociology of the Local: Actions and its Publics□, in *Sociological Theory*, dec 2010, pages 356-376

la O y FLORES RUIZ, D. (coord.) (2010): *Teoría y estrategias de desarrollo local*. Edita: Universidad Internacional de Andalucía

la O (2000): *Planificación estratégica e instrumentos de desarrollo local*. Edita: Diputación de Huelva, Servicio de Publicaciones.

CARRILLO BENITO, EMILIO (2002): *Desarrollo local: nuevas perspectivas*. Ed. Junta de Andalucía.

PÉREZ RAMÍREZ, B. E CARRILLO, E. (2001): *Desarrollo Local: manual de uso*. ESIC

RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, R. (1998): □La escala local del desarrollo. Definición y aspectos teóricos□ en *Revista de desenvolvimiento económico*, nº 1, noviembre, pg 6-16

Tema 2:

CÁRDENAS LORENZO, L. (2009): *Comunicación y construcción de ciudadanía. Aportes para el desarrollo*. Catarata ediciones.

PEREIRA GONZÁLEZ, J.M. y CADAVID BRINGE, A. (2011): *Comunicación, desarrollo y cambio social*, pgs. 19-35; 113-131; Editorial Pontificia Universidad Javeriana

Tema 3:

FRAGO, E. E OUTROS (1992): *Autoempleo en el desarrollo local* . Editorial Popular

SANCHOS PALACIO, JOAN RAMÓN (2006): *El papel del agente de empleo y desarrollo local en la implementación de las políticas locales de empleo y en la creación de empresas en España. Estudio empírico y análisis comparativo entre CC.AA.*, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

ALBURQUERQUE, F. (1994): *Metodología para el desarrollo económico local*, edita CEPAL

SANCHÍS PALACIO, J.R. (1999): "Las estrategias de desarrollo local: Aproximación metodológica desde una perspectiva socioeconómica e integral" en *Dirección y organización, DYO*, pg 147-160

Tema 5:

CARVAJAL BURBANO, A. (1998): *Diagnóstico y plan de desarrollo participativo*, serie documentos de trabajo, Universidad del Valle, Facultad de Humanidades.

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ. F. (1999): *Manual de desarrollo local*, pgs. 264-291;445-458; Trea editorial. Gijón.

ALONSO, J.L E MÉNDEZ, R. (2000): *Innovación, pequeña empresa y desarrollo local*. Ed. Civitas.

BOISIER, S. (2005): "¿Hay espacio para el desarrollo local en la globalización?" en *Revista de BOUZADA, XAN (1999): O desenvolvimento comunitario local*. Editorial Galaxia.

RODRÍGUEZ ÁLVAREZ, J.M. (2001): *Experiencias prácticas de desarrollo local*. Ed.: Bayer Hnos.

STIGLITZ, JOSEPH E. (2002): *El malestar en la globalización*. Ed. Taurus D.L.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/P04G090V01991

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local/P04G090V01911

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Metodoloxías e técnicas de investigación social aplicadas ás administracións públicas/P04G090V01604

Outros comentarios

As modalidades presencial e semipresencial do Grao en Dirección e Xestión Pública, comparten un mesmo plan de estudos, cuxas materias (de 1º a 4º) axudan a desenvolver unha aprendizaxe de competencias baseado na avaliación continua

---

DATOS IDENTIFICATIVOS**Técnicas de comunicación electoral e institucional**

Materia	Técnicas de comunicación electoral e institucional			
Código	P04G090V01910			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia Resultados de Formación e Aprendizaxe

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula

Horas fóra da aula

Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición

Cualificación

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local**

Materia	Xestión de proxectos no ámbito autonómico e local			
Código	P04G090V01911			
Titulación	Grao en Dirección e Xestión Pública			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Organización de empresas e márketing			
Coordinador/a	Figueroa Dorrego, Pedro			
Profesorado	Figueroa Dorrego, Pedro			
Correo-e	figueroa@uvigo.es			
Web	http://g4plus.uvigo.es			
Descrición xeral	(*)Proporcionar al alumno/a los conocimientos, actitudes y habilidades para poder actuar como agente dinamizador y de desarrollo de la mejora competitiva de las organizaciones públicas y privadas en un marco globalizado que, sobre la base de los recursos endógenos del territorio, contribuya a un desarrollo local sostenible y que posibilite la creación de riqueza, en general, y la mejora de las condiciones de vida y de trabajo en un área determinada, en particular, con especial referencia a la Euro-Región Galicia y Norte de Portugal.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea
B2	Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada
B6	Capacidad de perseverancia en la realización de tareas y cometidos y confianza en el propio trabajo
D1	Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos
D2	Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión
D8	Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	A1
Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	A2
Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	A3
Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	A4
Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	A5

Habilidades en la búsqueda de información, en relación con fuentes de información primarias y secundarias, incluyendo el uso de ordenadores para búsquedas en línea	B1
Capacidad de analizar, sintetizar e integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad de formular juicios con información limitada	B2
Capacidad de perseverancia en la realización de tareas y cometidos y confianza en el propio trabajo	B6
Capacidad de análisis y síntesis para la elaboración y defensa de argumentos	D1
Capacidad de organización, planificación y utilización del tiempo y de autocontrol ante situaciones de presión	D2
Capacidad para el trabajo cooperativo en equipo/grupo y abierto a diferentes puntos de vista y opiniones	D8

Contidos

Tema	
1. Territorio e recursos endóxenos	1.1 Recursos exógenos e desenvolvemento local: o paradigma do desenvolvemento endógeno e a caracterización dos recursos dun territorio 1.2 Territorio e iniciativas locais: a teoría territorial do desenvolvemento e os axentes 1.3 As cidades como espazo para o desenvolvemento: contornas innovadoras, cidades de servizos e redes de cidades
2. Modelos de planificación: conceptos	2.1 Metodoloxía e proceso xeral para o desenvolvemento da planificación estratéxica aplicado a contornas locais. A cadea de actividades empresariais 2.2 Planificación estratéxica de sistemas empresariais locais: plan director, plan estratéxico, plans operativos funcionais 2.3 Aspectos da análise externa: a contorna global e a contorna específica 2.4 Aspectos da análise interna: recursos e capacidades intangibles e tanxibles.
3. Ferramentas para a xeración e xestión de proxectos de desenvolvemento local e empresarial.	3.1 Metodoloxía para a xeración de ideas e proxectos: da análise ao deseño 3.2 Ferramentas de xestión de proxectos, planificación e control de tarefas en contornas complexas e multiprojecto 3.3 A oficina de proxectos
4. Fontes de información territoriais e empresariais	4.1 Fontes de información para a análise externa 4.2 Fontes de información para a análise interna 4.3 Ferramentas e recursos web e bases de datos empresariais
5. Metodoloxía para a planificación estratéxica territorial e empresarial	5.1 Estratexias empresariais: definición e tipoloxía 5.2 Sistema de trazabilidade análise-diagnóstico-deseño estratéxico para a actualización sistemática 5.3 Eixos Estratéxicos para o desenvolvemento de actividades empresariais. Aspectos xerais e específicos por agrupacións de cadeas empresariais 5.4 Instrumentos para a implantación e control
6. As cadeas de actividades empresariais como marco de referencia para a competitividade dos sistemas empresariais locais	6.1 Conceptualización de cadea de actividades empresariais vs. sectores 6.2 Tipoloxía de cadeas empresariais 6.3 Aspectos xerais e específicos para o desenvolvemento das cadeas empresariais dos sistemas empresariais locais
7. Fontes de financiamento e políticas públicas de apoio	7.1 Niveis de actuación das políticas públicas: UE, España, Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal e Galicia 7.2 Principais política públicas de apoio: iniciativas e programas 7.3 Aspectos operativos para a presentación de proxectos públicos (Iniciativas Interreg, Leader, proxectos para iniciativas estatais, proxectos para a comunidade autónoma de Galicia).

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas en aulas de informática	10	0	10
Metodoloxías integradas	35	35	70
Traballos e proxectos	1	69	70

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas en aulas de informática	Actividades de aplicación de coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentales relacionadas coa materia obxecto de estudo, que se realizan en aulas de informática.
Metodoloxías integradas	A partir das exposicións teóricas en cada fase do desenvolvemento dun proxecto de desenvolvemento estratéxico no ámbito autonómico e local, os alumnos organizados en grupos aplicaranos no proxecto específico desenvolvido por cada grupo

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Metodoloxías integradas	Realizárase atención personalizada de ser requirida nas horas xerais de *tutoría do profesor, que serán comunicadas aos alumnos ao comezo da materia
Prácticas en aulas de informática	Realizárase atención personalizada de ser requirida nas horas xerais de *tutoría do profesor, que serán comunicadas aos alumnos ao comezo da materia
Probos	Descrición
Traballos e proxectos	Realizárase atención personalizada de ser requirida nas horas xerais de *tutoría do profesor, que serán comunicadas aos alumnos ao comezo da materia

Avaliación					
	Descrición		Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Traballos e proxectos	Desenvolvemento dun proxecto integral en grupo	100	A1	B1	D1
			A2	B2	D2
			A3	B6	D8
			A4		
			A5		

Outros comentarios sobre a Avaliación

BIBLIOGRAFIA

-BASICA -

BUENO CAMPOS, EDUARDO(2006): [Dirección estratéxica: desenvolvemento de la estratexia y análisis de casos],ed. Pirámide.

BUENO CAMPOS,EDUARDO (2005): Curso básico de economía de la empresa, Pirámide.

GARCÍA, M.(2007): [Perspectivas teóricas en desenvolvemento local], Netbiblo. Co.

MARTÍNEZ, P.(2006):

[Desarrollo rural sostenible], McGraw-Hill, Madrid.

PORTER, M.(1999): [Ser competitivo: novas aportacións e conclusións], ed. Deusto,Bilbao. (capítulo 7)

VAZQUEZ BARQUERO,A. (1999): [Desarrollo, redes e innovación: leccións sobre desenvolvemento endógeno], ed. Pirámide (capítulos 2, 5,6, 8, 10)

VÁZQUEZ BARQUERO,A. (2005): [Las nuevas fuerzas del desenvolvemento]. Antoni Bosch Editor, S.A. Barcelona.

- CONSULTA

ARDAN Directorio e Informe económico financeiro Consorcio de la Zona Franca de Vigo e IGAPE (webwww.ardan.es)

Base de datos ArdánGalicia (últimos anos 2005 a 2008) [

Base de DatosSABI- Completa información económico-financiera y análisis de ratios de 830.000empresas españolas, 80.000 empresas portuguesas y 50.000 empresas gallegas.

CÁRDENAS, F.(2007): Planificación estratéxica de las ciudades / Planificação estratéxicadas cidades. CD-ROM, Eixo atlántico do Noroeste Peninsular

CEBER (Central deBalances de la Eurorexión) (2000): [Resultados y Perspectivas de las Empresasno Financieras del Area Económica Galicia y Norte de Portugal], Consorcio de laZona Franca de Vigo.

CEBER (Central deBalances de la Eurorexión) (2001): [Los Sistemas Productivos de la EurorexiónGalicia [Norte de Portugal: diagnóstico y evolución económica-financiera y competitiva] Consorcio de la Zona Franca de Vigo.

CIBRÁN FERRAZ,PILAR (2005): Gestión financiera: teoría y casos prácticos, 1ª Ed., Tórculo,Santiago.

CONTABILIDADREGIONAL DE ESPAÑA. Base 1995(CRE-95). Subdirección General de Cuentas Nacionales.

FERNÁNDEZ-JARDON,C.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZGURRIARAN, J. Y OTROS (2001): [Análisis estratéxico del conocimiento enautomoción]. CEAGA

FIGUEROA DORREGO, P. y FERNÁNDEZ-JARDON, C. (1999): *El factor humano en la empresa gallega: diagnóstico y acciones de mejora*, Universidad de Vigo.

GARCÍA DOCAMPO, M. (2007): *Perspectivas teóricas en desarrollo local*. Netbiblo. Coruña

GARCÍA PIZARRO, M. (2007): *La planificación estratégica y el arte del buen gobierno*, Unión Iberoamericana de Municipalistas.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET AL. (VARIOS AÑOS): *Monografías Foro Caixanova de Estrategias Empresariales: Reflexiones sobre diagnóstico estratégico, factores clave, estrategias y actuaciones de las cadenas empresariales de Galicia: Cadena de actividades de la Pesca y de los productos derivados del Mar* Nº 1, (Febrero 2004); *Cadena de actividades de Turismo y Ocio* Nº 2, (Junio 2004); *Cadena de actividades de Construcción y Promoción Inmobiliaria* Nº 3, (Julio 2004); *Cadena de actividades de Textil, Confección y Moda* Nº 4, (Octubre 2004); *Cadena de actividades de Bienes de equipo e Industria auxiliar no específica* Nº 5, (Enero 2005); *Cadena de actividades de productos de la Agricultura y Ganadería* Nº 6, (Mayo 2005); *Cadena de actividades de Logística y Transporte* Nº 7, (Septiembre 2005); *Cadena de la Madera* Nº 8, (Febrero 2006); *Cadena de Información, Cultura y Audiovisual* Nº 9, (Mayo 2006); *Cadena de Rocas Ornamentales* Nº 10, (Octubre 2006); *Cadena de Química-Farmacéutica* Nº 11, (Febrero 2007); *Cadena de Comercio* Nº 12, (Abril 2007); *Cadena de Energía* Nº 13, (septiembre 2007); *Cadena de Construcción y reparación naval* Nº 14, (enero 2008); *Cadena de medio ambiente* Nº 15, (mayo 2008); *Cadena de servicios intangibles a empresas y a otras organizaciones* Nº 16, (noviembre 2008); *Cadena de Tecnologías de la información y comunicación* Nº 17, (febrero 2009). Instituto de Desarrollo Caixanova

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET AL. (varios años): *Monografías Foro Caixanova de estrategias empresariales Innovación e internacionalización de las empresas gallegas. Agrupación empresarial Agro-Mar-Industria* (Marzo 2007); *Agrupación empresarial de Construcción y Materiales de Construcción* (julio 2007); *Agrupación turismo, ocio, cultura y relacionados* (diciembre 2007); *Agrupación metal-mecánica (bienes de equipo, construcción naval, automoción e industria auxiliar del metal en general)* (septiembre 2008). Instituto de Desarrollo Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. Y FIGUEROA DORREGO, P. (2002): *Visión Estratégica del Sistema Empresarial de Vigo, 2001*. (2 vol.+CD) Vol. I: *Análisis estratégico, diagnóstico y algunas propuestas*; Vol. II: *Aspectos complementarios del análisis estratégico. Cadenas empresariales relevantes*. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. Y FIGUEROA DORREGO, P. (2004): *Plan Estratégico de las Actividades de Carpintería y Mobiliario de Galicia. Documento de Síntesis, Cluster de la Madera de Galicia*.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. Y FIGUEROA DORREGO, P. (2006): *Visión Estratégica del Sistema Empresarial del Área Metropolitana de Vigo. Evolución 2000-2005 y Expectativas*. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. Y FIGUEROA DORREGO, P. (2007): *Visión Estratégica del Sistema Empresarial del Área Metropolitana de A Coruña*. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; CABANELAS OMIL, P.; FIGUEROA DORREGO, P.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2000): *La Internacionalización de la Pequeña y Mediana Empresa Gallega: Análisis, Diagnóstico y Posibles Estrategias*; Consorcio de la Zona Franca de Vigo.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. Y FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2001): *La cadena empresarial de los productos transformados del mar en Galicia: diagnóstico estratégico y propuestas de mejora de su competitividad*, Fundación Barrié de la Maza

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. Y FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2001): *Turismo en Galicia: situación y expectativas* Working Papers nº 40; Fundación Barrié de la Maza

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. Y GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (2009): *Visión Estratégica del Sistema Empresarial Privado de Ourense y su área de influencia*. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON, C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G. (1998): *La cadena empresarial de la madera en Galicia: diagnóstico estratégico y propuestas de mejora de su competitividad*, Fundación Barrié de la Maza.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON, C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (1999): *La cadena empresarial de la madera en Galicia: diagnóstico estratégico y propuestas de mejora de su competitividad*, Mesas de Chapa y Tablero, Mesa de Carpintería, Mesa de Mobiliario, Mesa de Explotación Forestal y Aserrío; Working Papers nº 10, 18, 19 y 20; Fundación Barrié de la Maza.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON, C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (2001): *Proceso del Cluster de la Madera de Galicia. Diagnóstico, selección de factores críticos, estrategias y acciones de*

mejora[]; CIS-MADERA

GONZÁLEZGURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN, C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M Y OTROS (2000): [El cluster de la madera de Galicia como instrumento de integración y cooperación para la mejora competitiva] en Revista CIS-Madera, nº5 [2º semestre 2000, pp.6-24.

GONZÁLEZGURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN, C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M Y OTROS (2005): Plan Estratégico de Innovación de Galicia 2010 -Programas de Actuación-, Dirección Xeral de I+D, Xunta de Galicia.

GONZÁLEZGURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M (2009): Plan Estratégico Director da transformación da carne en Galicia. Fundación Centro Tecnolóxico da Carne de Galicia.

GONZÁLEZGURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M Y OTROS (2004): [Las actividades empresariales de carpintería y mobiliario de Galicia] en Revista CIS-Madera, nº 13, pp.41-53. ISSN 1138-7726

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et al. (2005): Visión Estratégica del Empleo en la Comarca de O Morrazo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratégico y Estrategia Comarcal de Empleo, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et al. (2005): Visión Estratégica del Empleo en la Comarca de O Salnés, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratégico y Estrategia Comarcal de Empleo, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et al. (2005): Visión Estratégica del Empleo en Mancomunidad del Área Intermunicipal de Vigo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratégico y Estrategia Comarcal de Empleo, Diputación de Pontevedra (ed.).

KOTLER, P. (1995): Dirección de marketing, Prentice-Hall.

KRUGMAN, P (2008): Fundamentos de economía. Ed.Reverté. Barcelona

MANKIW, N.G. (2004) Principios de Economía, McGraw-Hill, 3ª Ed. Madrid. PÉREZ RAMÍREZ, B.(2000): [Desarrollo Local: manual de uso], ed. Esic, Madrid.

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ, F. (1999): [Manual de desarrollo local], Trea, Asturias.

TAMAMES, R. (2006): Diccionario de economía y finanzas, Alianza, 13ª Ed. Madrid, 2006.

- ALGUNAS WEBS DE REFERENCIA -

WEB DE LA XUNTA DE GALICIA (referencias a consellerías y otros organismos autónomos) <http://www.xunta.es/>

INSTITUTO GALEGO DE ESTADÍSTICA (IGE) <http://ige.xunta.es>

WEB DE LA ADMINISTRACIÓN CENTRAL DEL ESTADO (referencias a ministerios y otros organismos autónomos) <http://www.la-moncloa.es/>

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (INE) <http://www.ine.es/>

WEB DE LA UNIÓN EUROPEA (UE) <http://europa.eu>

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFIA

- BASICA-

BO CAMPOS, EDUARDO (2006): [Dirección estratégica: desenvolvementoda estratexia e análisis de casos], ed. Pirámide.

BO CAMPOS, EDUARDO (2005): Curso básico de economía de a empresa, Pirámide.

GARCÍA, M. (2007): [Perspectivas teóricas en desenvolvementolocal], Netbiblo. Co.

MARTÍNEZ, P. (2006): [Desenvolvimento rural sostible], McGraw-Hill, Madrid.

PORTER, M. (1999): [Ser competitivo: novas achegas e conclusións], ed. Deusto, Bilbao. (capítulo 7)

VAZQUEZ BARQUEIRO, A. (1999): [Desenvolvimento, redes einnovación: leccións sobre desenvolvemento endógeno], ed. Pirámide (capítulos 2, 5, 6, 8, 10)

VÁZQUEZ BARQUEIRO, A. (2005): [As novas forzas dodesenvolvimento]. Antoni Bosch Editor, S.A. Barcelona.

- CONSULTA [

ARDAN Directorio e Informe económico financeiro Consorcio da Zona Franca de Vigo e IGAPE (web www.ardan.es)

Base de datos Ardán Galicia (últimos años 2005 a 2008) □

Base de Datos SABI- Completa información económico-financiera e análise de cocientes de 830.000 empresas españolas, 80.000 empresas portuguesas e 50.000 empresas galegas.

CÁRDENAS, F. (2007): Planificación estratégica das cidades Planificação estratégica das cidades. CD-ROM, Eixo atlántico do Noroeste Peninsular

CEBER (Central de Balances da Eurorregión) (2000): □ Resultados e Perspectivas das Empresas non Financeiras do Area Económica Galicia e Norte de Portugal □, Consorcio da Zona Franca de Vigo.

CEBER (Central de Balances da Eurorregión) (2001): □ Os Sistemas Produtivos da Eurorregión Galicia □ Norte de Portugal: diagnóstico e evolución económica-financiera e competitiva □ Consorcio da Zona Franca de Vigo.

CIBRÁN FERRAZ, ALICERCE (2005): Gestión financeira: teoría e casos prácticos, 1ª Ed., Tórculo, Santiago.

CONTABILIDADE REXIONAL DE ESPAÑA. Base 1995 (CRE-95). Subdirección Xeral de Contas Nacionais.

FERNÁNDEZ-JARDON, C.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E OUTROS (2001): □ Análisis estratégico do coñecemento en automoción □. CEAGA

FIGUEROA DORREGO, P. e FERNÁNDEZ-JARDON, C. (1999): □ O factor humano na empresa galega: diagnóstico e accións de mellora □, Universidade de Vigo.

GARCÍA DOCAMPO, M. (2007): Perspectivas teóricas endesarrollo local. Netbiblo. Coruña

GARCÍA PIZARRO, M. (2007): □ A planificación estratégica e a arte do bo goberno □, Unión Iberoamericana de Municipalistas.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET Ao. (VARIOS AÑOS): Monografías Foro Caixanova de Estratexias Empresariais: Reflexións sobre diagnóstico e estratégico, factores clave, estratexias e actuacións das cadeas empresariais de Galicia: □ Cadea de actividades da Pesca e dos produtos derivados do Mar □ Nº 1, (Febreiro 2004); □ Cadea de actividades de Turismo e Lececer □ Nº 2, (Xuño 2004); □ Cadea de actividades de Construción e Promoción Inmobiliaria □ Nº 3, (Xullo 2004); □ Cadea de actividades de Têxtil, Confección e Moda □ Nº 4, (Outubro 2004); □ Cadea de actividades de Bens de equipo e Industria auxiliar non específica □ Nº 5, (Xaneiro 2005); □ Cadea de actividades de produtos da Agricultura e Ganadería □ Nº 6, (Maio 2005); □ Cadea de actividades de Logística e Transporte □ Nº 7, (Setembro 2005); □ Cadea da Madeira □ Nº 8, (Febreiro 2006); □ Cadea de Información, Cultura e Audiovisual □ Nº 9, (Maio 2006); □ Cadea de Rocas Ornamentais □ Nº 10, (Outubro 2006); □ Cadea de Química-Farmacéutica □ Nº 11, (Febreiro 2007); □ Cadea de Comercio □ Nº 12, (Abril 2007); □ Cadea de Enerxía □ Nº 13, (setembro 2007); □ Cadea de Construción e reparación naval □ Nº 14, (xaneiro 2008); □ Cadea de medio ambiente □ Nº 15, (maio 2008); □ Cadea de servizos intangibles a empresas e a outras organizacións □ Nº 16, (novembro 2008); □ Cadea de Tecnoloxías da información e comunicación □ Nº 17, (febreiro 2009). Instituto de Desenvolvemento Caixanova

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. ET Ao. (varios años): Monografías Foro Caixanova de estratexias empresariais Innovación e internacionalización das empresas galegas. □ Agrupación empresarial Agro-Mar-Industria □ (Marzo 2007); □ Agrupación empresarial de Construción e Materiais de Construción □ (xullo 2007); □ Agrupación turismo, lececer, cultura e relacionados □ (decembro 2007); □ Agrupación metal-mecánica (bens de equipo, construción naval, automoción e industria auxiliar do metal en xeral □ (setembro 2008). Instituto de Desenvolvemento Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2002): □ Visión Estratégica do Sistema Empresarial de Vigo, 2001. □ (2 vol.+CD) □ Vol. I: Análisis estratégico, diagnóstico e algunhas propostas □; □ Vol. II: Aspectos complementarios do análisis estratégico. Cadeas empresariais relevantes □. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2004): Plan Estratégico das Actividades de Carpintería e Mobiliario de Galicia. Documento de Síntesis, Cluster da Madeira de Galicia.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2006): □ Visión Estratégica do Sistema Empresarial do Área Metropolitana de Vigo. Evolución 2000-2005 e Expectativas. □. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J. E FIGUEROA DORREGO, P. (2007): □ Visión Estratégica do Sistema Empresarial do Área Metropolitana da Coruña □. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; CABANELAS OMIL, P.; FIGUEROA DORREGO, P.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2000): □ A Internacionalización da Pequena e Mediana Empresa Galega: Análisis, Diagnóstico e Posibles Estratexias □; Consorcio da Zona Franca de Vigo.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E FERNÁNDEZ-JARDON, C. (2001): □ A cadea empresarial dos produtos

transformados do mar en Galicia:diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súa competitividade],Fundación Barrié da Maza)

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E FERNÁNDEZ-JARDON,C. (2001): [Turismo en Galicia: situación e expectativas] Working Papers nº 40;Fundación Barrié da Maza

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P. E GONZÁLEZ LOUREIRO,M. (2009): [Visión Estratéxica do Sistema Empresarial Privado de Ourense e o seu área de influencia]. Caixanova.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G. (1998): [A cadea empresarial da madeira en Galicia:diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súa competitividade],Fundación Barrié da Maza.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (1999): [A cadea empresarial da madeira en Galicia: diagnóstico estratéxico e propostas de mellora da súa competitividade], Mesas de Chapa e Taboleiro, Mesa de Carpintería, Mesa de Mobiliario, Mesa de Explotación Forestal e Aserriou; Working Papers nº 10, 18,19 e 20; Fundación Barrié da Maza.

GONZÁLEZ GURRIARAN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDON,C.; ESTEVEZ SUÁREZ, G.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M. (2001): [Proceso do Cluster da Madeira de Galicia. Diagnóstico, selección de factores críticos, estratexias e accións de mellora]; CIS-MADEIRA

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN,C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M E OUTROS (2000): [O cluster da madeira de Galicia como instrumento de integración e cooperación para a mellora competitiva] en Revista CIS-Madeira, nº 5 [2º semestre 2000, pp.6-24.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; FERNÁNDEZ-JARDÓN,C.M.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M E OUTROS (2005): Plan Estratéxico de Innovación de Galicia 2010 -Programas de Actuación-, Dirección Xeral de I+D, Xunta de Galicia.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M(2009): Plan Estratéxico Director da transformación da carne en Galicia.Fundación Centro Tecnolóxico da Carne de Galicia.

GONZÁLEZ GURRIARÁN, J.; FIGUEROA DORREGO, P.; GONZÁLEZ LOUREIRO, M E OUTROS (2004): [As actividades empresariais de carpintería e mobiliario de Galicia] en Revista CIS-Madeira, nº 13, pp.41-53. ISSN 1138-7726

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Comarca do Morrazo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Comarca do Salnés, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

GONZÁLEZ LOUREIRO, M. et ao. (2005): Visión Estratéxica do Emprego na Mancomunidade do Área Intermunicipal de Vigo, 2004. Análisis, Diagnóstico Estratéxico e Estratexia Comarcal de Emprego, Diputación de Pontevedra (ed.).

KOTLER, P. (1995): Dirección de mercadotecnia, Prentice-Hall.

KRUGMAN, P (2008): Fundamentos de economía. Ed.Reverté. Barcelona

MANKIW, N.G. (2004) Principios de Economía, McGraw-Hill, 3ª Ed.Madrid.

PÉREZ RAMÍREZ, B. (2000): [Desenvolvemento Local: manual de uso],ed. Esic, Madrid.

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ, F. (1999): [Manual de desenvolvemento local],Trea, Asturias.

TAMAMES, R. (2006): Diccionario de economía e finanzas, Alianza,13ª Ed. Madrid, 2006.

-ALGUNHAS WEBS DE REFERENCIA -

